

**การออกแบบและพัฒนาซอฟต์แวร์สำหรับขั้นตอนวิธีตัวกรองคาสมานด้วยโปรแกรม
Borland C++**

นายสงค์ บำรุงวงศ์ดี

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของภาคการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิศวกรรมเคมี ภาควิชาวิศวกรรมเคมี
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-332-503-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**SOFTWARE DESIGN AND DEVELOPMENT FOR THE KALMAN
FILTER ALGORITHM WITH BORLAND C++ PROGRAM**

Mr. Song Bamrungwongdi

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Engineering in Chemical Engineering**

Department of Chemical Engineering

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974-332-503-4

3971914021 : MAJOR CHEMICAL ENGINEERING
KEY WORD: KALMAN FILTER / STATE AND PARAMETER ESTIMATION

SONG BAMRUNGWONGDI : SOFTWARE DESIGN AND DEVELOPMENT
FOR THE KALMAN FILTER ALGORITHM WITH BORLAND C++ PROGRAM.
THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. PAISAN KITTISUPAKORN, Ph.D. 132 pp.
ISBN 974-332-503-4.

Most of the nonlinear controller techniques assume that values are available for all the state variables in the system of interest. However, in most practical, it is not feasible to measure all state variable and, furthermore, the measurements that are available often contain random noise signals and/or systematic errors. In these situations, sequential estimation techniques, as Kalman filter, are used to produce estimates of the true process value from noisy process measurement and a suitable process model.

The Kalman filter has received more attention in the recent literature than any other state estimation technique because it, an optimum filter, consists of a set of mathematical equations which provides an efficient computational (recursive) solution of the least-squares method. Although estimation software based on Kalman filter are commercially available, they are neither user-friendly nor attractive.

The purpose of this research is to design and develop a Kalman Filter State and Parameter Estimation (kSTAPEN) software. This program is written in Borland C++ Builder which simplifies the algorithm by dividing into simple steps with each step corresponding to an input window or dialog. And it is tested with a level control system, a batch exothermic reactor and a stirred-tank reactor. Simulation results show that the kSTAPEN can give satisfactorily good estimates for all cases. It can be used for the demonstration of both state and parameter estimation applications.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... วิศวกรรมเคมี

สาขาวิชา..... วิศวกรรมเคมี

ปีการศึกษา..... 2541

ลายมือชื่อนิสิต..... สอน บุญทอง

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ไพศาล เกตุพงษ์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล กิตติศุภกร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องในการวางแผนตลอดจนข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรดา ปานเจริญ ประธานกรรมการ, อาจารย์ ดร.มนตรี วงศ์ศรี และอาจารย์ ดร.หทัยชนก คุริยะบรรเลง ที่กรุณามาร่วมเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ขอขอบคุณพี่ เพื่อน และรุ่นน้องนิสิตร่วมสาขาวิชาการควบคุมกระบวนการที่เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด

ท้ายนี้ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา และขอขอบคุณพี่สาวและพี่ชาย ซึ่งให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ซ
สารบัญตาราง	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	4
1.6 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 บทนำและความมุ่งหมายในอดีต	6
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประมาณค่า	9
2.2.1 การถดถอยเชิงเส้นแบบง่าย	9
2.2.2 การประมาณค่ากำลังสองน้อยสุด	10
2.2.3 ตัวประมาณค่าด้วยภาวะน่าจะเป็นสูงสุด	16
2.2.4 การประมาณค่าของเบส์	20
2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวกรองคาลมาน	21
3 ตัวกรองคาลมาน	27
3.1 ตัวกรองคาลมานที่มีเวลาต่อเนื่อง	27
3.2 การแปลความหมายของตัวกรองคาลมาน	33

3.3	ตัวกรองกาลมามีเวลาไม่ต่อเนื่อง	34
3.4	ความควบคุมได้และความสังเกตได้	44
3.5	ตัวกรองกาลมานแบบปิดขยาย	45
4	การออกแบบและสร้างโปรแกรม	51
4.1	การออกแบบขั้นต้น	51
4.2	ผังงานโปรแกรม	55
4.3	ผังโปรแกรมโครงสร้าง	63
5	ผลการทดสอบโปรแกรม kSTAPEN	68
5.1	ระบบดังพัก	68
5.2	เครื่องปฏิกรณ์แบบกะชนิดคายความร้อน	77
5.3	เครื่องปฏิกรณ์ดังกวนแบบต่อเนื่องชนิดคายความร้อน	90
6	สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	100
6.1	สรุปผลการวิจัย	100
6.2	วิจารณ์ผลการวิจัย	101
6.3	ข้อเสนอแนะ	102
	รายการอ้างอิง.....	103
	ภาคผนวก	106
	ภาคผนวก ก ความรู้พื้นฐานของทฤษฎีระบบ	107
	ภาคผนวก ข สัญญาณคู่	115
	ภาคผนวก ค ตัวควบคุมเจนเนริกโมเดล	121
	ภาคผนวก ง การใช้โปรแกรม kSTAPEN	125
	ประวัติผู้วิจัย	132

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 3.1 แสดงแบบจำลองสเตตที่แปรเปลี่ยนตามเวลาแบบเชิงเส้น	28
รูปที่ 3.2 แผนภาพบล็อกเมทริกซ์ของระบบตัวกรองคาลมานที่มีเวลาต่อเนื่องและ ตัวประมาณ	31
รูปที่ 3.3 แผนภาพบล็อกของตัวประมาณค่าคาลมานที่มีเวลาไม่ต่อเนื่อง	41
รูปที่ 3.4 ฟังก์ชันของตัวกรองคาลมานแบบอีคชยาย	50
รูปที่ 4.1 ฟังก์ชันแสดงการออกแบบโปรแกรมขั้นต้น	52
รูปที่ 4.2 ฟังก์ชันแสดงคลาสย่อยของคลาสเลือกตัวอย่างระบบ	53
รูปที่ 4.3 ฟังก์ชันลำดับชั้นของคลาสคำนวณทางคณิตศาสตร์	56
รูปที่ 4.4 ฟังก์ชันโปรแกรมแสดงขั้นตอนการทำงาน	58
รูปที่ 4.5 ฟังก์ชันที่ได้จากการสังเคราะห์	59
รูปที่ 4.6 ฟังก์ชันโปรแกรมแสดงโปรแกรมย่อยของการเขียนแบบระบบตัวอย่าง	60
รูปที่ 4.7 ฟังก์ชันโปรแกรมแสดงขั้นตอนการประมาณค่าสเตตและพารามิเตอร์	61
รูปที่ 4.8 ฟังก์ชันโปรแกรมย่อยของขั้นตอนการควบคุมระบบตัวอย่าง	62
รูปที่ 4.9 ฟังก์ชันโปรแกรมของโปรแกรม kSTAPEN	63
รูปที่ 4.10 ฟังก์ชันโปรแกรมย่อยของการประมาณค่าด้วยตัวกรองคาลมาน	65
รูปที่ 4.11 ฟังก์ชันโปรแกรมโครงสร้างที่ได้รับการดัดแปลงแล้ว	65
รูปที่ 5.1 ระบบดังพักของของเหลว	68
รูปที่ 5.2 ผลตอบสนองตัวควบคุมแบบพีไอที่สภาวะการทำงานปกติ—(ก) ผลการ ควบคุมปริมาตร; (ข) ผลการปรับอัตราการใช้ไหลเชิงปริมาตร q_2	71
รูปที่ 5.3 ผลตอบสนองตัวควบคุมเจเนริกโมเดลในกรณีปกติ—(ก) ผลการควบคุม ปริมาตร; (ข) ผลการปรับอัตราการใช้ไหลเชิงปริมาตร q_2	71
รูปที่ 5.4 การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ว่าล้าจากการวัดระดับของของเหลวในกรณีปกติ	72
รูปที่ 5.5 ผลตอบสนองตัวควบคุมเจเนริกโมเดลในกรณีแบบจำลองผิดพลาด—(ก) ผล การควบคุมปริมาตร; (ข) ผลการปรับอัตราการใช้ไหลเชิงปริมาตร q_2	73
รูปที่ 5.6 การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ว่าล้าในกรณีแบบจำลองผิดพลาด	74
รูปที่ 5.7 ผลตอบสนองตัวควบคุมของระบบดังพักของเหลวในกรณีแพลนท์ผิดพลาด	74
รูปที่ 5.8 การปรับอัตราการใช้ไหลเชิงปริมาตร q_2 ในกรณีแพลนท์ผิดพลาด	75

รูปที่ 5.9	การประมาณค่าสัมประสิทธิ์วาล์วในกรณีแผ่นที่ผิดพลาด	75
รูปที่ 5.10	ผลตอบสนองตัวควบคุมแบบพีไอในกรณีมีสัญญาณรบกวน—(ก) ผลการควบคุมปริมาตร; (ข) ผลการปรับอัตราการไหลเชิงปริมาตร q_2	76
รูปที่ 5.11	ผลตอบสนองตัวควบคุมเจเนริก โมเดลในกรณีมีสัญญาณรบกวน—(ก) ผลการควบคุมปริมาตร; (ข) ผลการปรับอัตราการไหลเชิงปริมาตร q_2	76
รูปที่ 5.12	การประมาณค่าสัมประสิทธิ์วาล์วในกรณีมีสัญญาณรบกวน	77
รูปที่ 5.13	แผนภาพของเครื่องปฏิกรณ์แบบกะ	79
รูปที่ 5.14	ผลตอบสนองตัวควบคุมแบบพีไอคิของเครื่องปฏิกรณ์แบบกะในกรณีปกติ	84
รูปที่ 5.15	ผลตอบสนองตัวควบคุมเจเนริก โมเดลของเครื่องปฏิกรณ์แบบกะในกรณีปกติ ...	85
รูปที่ 5.16	การประมาณค่าความร้อนที่คายออกมาในกรณีปกติ	85
รูปที่ 5.17	ผลตอบสนองตัวควบคุมเจเนริก โมเดลของเครื่องปฏิกรณ์แบบกะในกรณีแบบจำลองผิดพลาด	86
รูปที่ 5.18	การประมาณค่าความร้อนที่คายออกมาในกรณีแบบจำลองผิดพลาด	87
รูปที่ 5.19	ผลตอบสนองตัวควบคุมพีไอคิของเครื่องปฏิกรณ์แบบกะในกรณีแผ่นที่ผิดพลาด	87
รูปที่ 5.20	ผลตอบสนองตัวควบคุมเจเนริก โมเดลของเครื่องปฏิกรณ์แบบกะในกรณีแผ่นที่ผิดพลาด	88
รูปที่ 5.21	การประมาณค่าความร้อนที่คายออกมาในกรณีแผ่นที่ผิดพลาด	88
รูปที่ 5.22	ผลตอบสนองตัวควบคุมพีไอคิของเครื่องปฏิกรณ์แบบกะในกรณีมีสัญญาณรบกวน	89
รูปที่ 5.23	ผลตอบสนองตัวควบคุมเจเนริก โมเดลของเครื่องปฏิกรณ์แบบกะกรณีมีสัญญาณรบกวน	89
รูปที่ 5.24	การประมาณค่าความร้อนที่คายออกมาในกรณีมีสัญญาณรบกวน	90
รูปที่ 5.25	ระบบเครื่องปฏิกรณ์ถึงกวนแบบต่อเนื่อง	90
รูปที่ 5.26	ผลตอบสนองตัวควบคุมแบบพีไอคิของเครื่องปฏิกรณ์ถึงกวนในกรณีปกติ (ก) อุณหภูมิด้านขาออกเครื่องปฏิกรณ์; (ข) ตัวแปรปรับ	93
รูปที่ 5.27	ผลตอบสนองตัวควบคุมเจเนริก โมเดลของเครื่องปฏิกรณ์ถึงกวนในกรณีปกติ—(ก) อุณหภูมิด้านขาออกเครื่องปฏิกรณ์; (ข) ตัวแปรปรับ	94
รูปที่ 5.28	การประมาณค่าพารามิเตอร์ต่าง ๆ ในกรณีปกติ—(ก) ความเข้มข้นของสารตั้งต้น; (ข) สัมประสิทธิ์การถ่ายเทความร้อนในรูปแบบไร้มิติ	94

รูปที่ 5.29	ผลตอบสนองตัวควบคุมเจนเนริกโมเดลของเครื่องปฏิกรณ์ดังกล่าวในกรณี แบบจำลองผิดพลาด—(ก) อุณหภูมิด้านขาออกเครื่องปฏิกรณ์; (ข) ตัวแปรปรับ	95
รูปที่ 5.30	การประมาณค่าพารามิเตอร์ต่าง ๆ ในกรณีแบบจำลองผิดพลาด (ก) ความเข้มข้นของสารตั้งต้น; (ข) สัมประสิทธิ์การถ่ายเทความร้อน ในรูปไร้มิติ	96
รูปที่ 5.31	ผลตอบสนองตัวควบคุมแบบพีไอดีของเครื่องปฏิกรณ์ดังกล่าวในกรณี แพลนท์ผิดพลาด—(ก) อุณหภูมิด้านขาออกเครื่องปฏิกรณ์; (ข) ตัวแปรปรับ	96
รูปที่ 5.32	ผลตอบสนองตัวควบคุมเจนเนริกโมเดลของเครื่องปฏิกรณ์ดังกล่าวในกรณี แพลนท์ผิดพลาด—(ก) อุณหภูมิด้านขาออกเครื่องปฏิกรณ์; (ข) ตัวแปรปรับ	97
รูปที่ 5.33	การประมาณค่าพารามิเตอร์ต่าง ๆ ในกรณีแพลนท์ผิดพลาด (ก) ความเข้มข้นของสารตั้งต้น; (ข) สัมประสิทธิ์การถ่ายเทความร้อน ในรูปไร้มิติ	97
รูปที่ 5.34	ผลตอบสนองตัวควบคุมแบบพีไอดีของเครื่องปฏิกรณ์ดังกล่าวในกรณีมี สัญญาณรบกวน—(ก) อุณหภูมิด้านขาออกเครื่องปฏิกรณ์; (ข) ตัวแปรปรับ	98
รูปที่ 5.35	ผลตอบสนองตัวควบคุมเจนเนริกโมเดลของเครื่องปฏิกรณ์ดังกล่าวในกรณี มีสัญญาณรบกวน—(ก) อุณหภูมิด้านขาออกเครื่องปฏิกรณ์; (ข) ตัวแปรปรับ	98
รูปที่ 5.36	การประมาณค่าพารามิเตอร์ต่าง ๆ ในกรณีมีสัญญาณรบกวน (ก) ความเข้มข้นของสารตั้งต้น; (ข) สัมประสิทธิ์การถ่ายเทความร้อน ในรูปไร้มิติ	99
รูปที่ ข.1	สัญญาณแจกแจงปกติ	117
รูปที่ ข.2	ชุด (ทั้งชุด) ของสัญญาณสุ่ม	119
รูปที่ ข.2	ชุด (ทั้งชุด) ของสัญญาณสุ่ม	119
รูปที่ ค.1	ข้อกำหนดโพรไฟล์ของตัวควบคุมเจนเนริกโมเดลโดยทั่วไป	124

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 5.1 คุณสมบัติทางกายภาพและข้อมูลกระบวนการ	80
ตารางที่ 5.2 สถานะเริ่มต้นที่เวลา $t=0$	80
ตารางที่ 5.3 ค่าคงที่ที่ใช้ในตัวควบคุมเจเนริกโมเดลของเครื่องปฏิกรณ์แบบกะ	85
ตารางที่ 5.4 ค่าพารามิเตอร์, สถานะเริ่มต้นและสัญญาณรบกวน	94

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำอธิบายสัญลักษณ์

1. ระบบถังพักของของเหลว

- C = สัมประสิทธิ์วาล์ว
 q = อัตราการไหลเชิงปริมาตร
 t = เวลา
 V = ปริมาตร

สัญลักษณ์ตัวห้อยและตัวยก

- 1 = ด้านขาเข้า (หรือตัวแปรครบวง)
 2 = ตัวปรับ
 3 = ด้านขาออก

สัญลักษณ์อักษรกรีก

- ρ = ความหนาแน่นของสาร

2. เครื่องปฏิกรณ์แบบกะชนิดคายความร้อน

- C_p = ความจุความร้อนมวลสารของสารภายในเครื่องปฏิกรณ์
 C_{pi} = ความจุความร้อนโมลสารของสารประกอบ i
 H_i = ความร้อนของปฏิกิริยาสำหรับปฏิกิริยา i
 t = ความถี่ในการหมุนของตัวควบคุมเจเนริก โมเดล
 K_1 = ค่าคงที่ตัวที่ 1 ของตัวควบคุมเจเนริก โมเดล
 K_2 = ค่าคงที่ตัวที่ 2 ของตัวควบคุมเจเนริก โมเดล
 k_i = ค่าคงที่ของอัตราการเกิดปฏิกิริยา i
 k_1^1 = ค่าคงที่ตัวที่ 1 ของอัตราการเกิดปฏิกิริยา i
 k_1^2 = ค่าคงที่ตัวที่ 2 ของอัตราการเกิดปฏิกิริยา i
 M_i = จำนวนโมลของสารประกอบ i
 MW_i = น้ำหนักมวลโมเลกุลของสารประกอบ i
 Q = ความร้อนที่คายออกมาในเครื่องปฏิกรณ์
 ρ = ความหนาแน่นของสารประกอบในเครื่องปฏิกรณ์
 r = รัศมีของเครื่องปฏิกรณ์

R_i	=	อัตราการเกิดปฏิกิริยาของปฏิกิริยา i
T	=	อุณหภูมิ
t	=	เวลา
U	=	สัมประสิทธิ์การถ่ายเทความร้อนของเครื่องปฏิกรณ์
V	=	ปริมาตร
W	=	น้ำหนักเครื่องปฏิกรณ์
x	=	ตัวแปรควบคุม

สัญลักษณ์ตัวห้อยและตัวยก

1	=	ปฏิกิริยาที่ 1
2	=	ปฏิกิริยาที่ 2
A	=	สารประกอบ A
B	=	สารประกอบ B
C	=	สารประกอบ C
D	=	สารประกอบ D
j	=	แจ็กเก็ต
r	=	เครื่องปฏิกรณ์
(k)	=	ที่ช่วงเวลา k
sp	=	จุดปรับตั้ง

3. เครื่องปฏิกรณ์ถังกวนชนิดคายความร้อน

A	=	พื้นที่ผิวแลกเปลี่ยนความร้อน
C	=	ความเข้มข้นของสารตั้งต้น
C_f	=	ความเข้มข้นของสารป้อน
C_p	=	ความจุความร้อนจำเพาะ
E	=	พลังงานกระตุ้น
H_i	=	ความร้อนของปฏิกิริยา
$k(T)$	=	กฎอัตราของอาร์เรเนียส
k_0	=	ค่าคงที่ Arrhenius pre-exponential constant
q	=	อัตราการไหลเชิงปริมาตร
R	=	ค่าคงที่แก๊ส

t	= เวลา
T	= อุณหภูมิเครื่องปฏิกรณ์
T_c	= อุณหภูมิเครื่องหล่อเย็น
T_f	= อุณหภูมิสายป้อน
u	= อินพุตกระบวนการในรูปไร้มิติ
U	= สัมประสิทธิ์การถ่ายเทความร้อน
V	= ปริมาตรเครื่องปฏิกรณ์
x_1	= ความเข้มข้นของสารตั้งต้นในรูปไร้มิติ
x_2	= อุณหภูมิในรูปไร้มิติ
y	= ตัวแปรวัด (อุณหภูมิในรูปไร้มิติ)

สัญลักษณ์ตัวห้อยและตัวยก

f	= ภาวะสายป้อน
0	= ภาวะเริ่มต้น

สัญลักษณ์อักษรกรีก

β	= ความร้อนของปฏิกิริยาในรูปไร้มิติ
δ	= สัมประสิทธิ์การถ่ายเทความร้อนในรูปไร้มิติ
γ	= พลังงานกระตุ้นในรูปไร้มิติ
ϕ	= จำนวน Damkohler
ρ	= ความหนาแน่นของสารตั้งต้น
τ	= เวลาในรูปไร้มิติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย